

TALVEN 2016/2017 REITTIKASKENNAT

Talvi- ja kevätlaskennoista ei muistuteta erikseen, joten kirjaa laskentapäivät kalenteriin:

SYYSLASKENTA	tiistai 1. marraskuuta – maanantai 14. marraskuuta
TALVILASKENTA	lauantai 24. joulukuuta – sunnuntai 8. tammikuuta
KEVÄTLASKENTA	tiistai 21. helmikuuta – maanantai 6. maaliskuuta

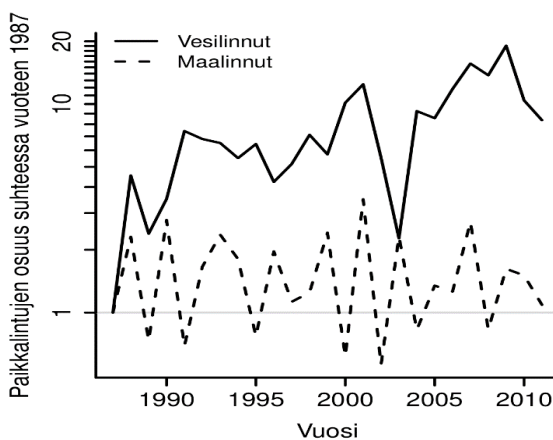
Talvilintulaskennat täyttävät tänä vuonna 60 vuotta. Laskentakertojen lukumäärä on noussut vuoden 1956 reilusta sadasta viime vuosien vajaan 1700:aan! Alkuvuosina laskettiin vain yksi vuodenvaihteen laskenta talvessa. Vuodesta 1967 laskettiin myös kevätlaskenta helmi–maaliskuun vaihteessa ja vuodesta 1975 lisäksi syyslaskenta marraskuun alussa. Nykyään Luonnontieteellinen keskusmuseo toteuttaa laskennat yhteistyössä BirdLife Suomen kanssa. Kiitämme kaikkia laskentoihin osallistuneita ja toivotamme antoisia laskentoja tuleville vuosille!

Tämä saatekirje on lähetetty kaikille talven 2015/2016 ja/tai 2014/2015 laskentoihin osallistuneille. Kirje tulee sähköisenä verkkotallennuslomakkeen palauttaneille (jos sähköpostiosoite on tiedossamme) ja paperisesti muille. Sähköpostitse palautteen saaville ei lähetetä paperista palautetta ja lomakkeita ellei niitä erikseen pyydetä. Kannustamme kaikkia ilmoittamaan havaintonsa verkkotallennuslomakkeella Hatikka-sivujen kautta. Tarkempia ohjeita verkkotallennuksesta ja lomakkeista löydät seuraavalta sivulta.

LASKENTAUUTISIA

Osallistamalla talvilintulaskentoihin kerrytät ainutlaatuista aineistoa talvilinnustomme levinneisyydestä ja muutoksista. Aineistoa käytetään moniin tarkoituksiin, muun muassa alkuvuodesta 2016 ilmestyneessä lintujen uhanalaisuusarviossa.

Talvilintulaskentojen aineistoa on hyödynnetty myös hiljattain kahdessa eturivin kansainvälisessä tutkimusartikkelissa, joista toinen on sisällytetty Kalle Mellerin huhtikuussa 2016 julkaistussa väitöskirjassa. Mellerin väitöskirjan osatyö käsitteli osittaismuuttajien talvi- ja pesimäkannan runsaussuhteen vaihtelua. Vuosittaisten talvi- ja pesimälaskentojen ansiosta pystyttiin osoittamaan, että talvehtivien lintujen osuus on kasvanut vesilinnuilla mutta ei maalinnuilla. Vesilinnuilla talvehtivien lintujen osuus oli sitä suurempi mitä lämpimämpi talvi oli. Useilla maalinnuilla, kuten rastailla ja peippolinnuilla, talvehtijoiden osuus oli puolestaan sitä korkeampi mitä suurempi puiden siemensato oli. Ilmaston lämpeneminen lisääkin siis voimakkaammin talvehtivien vesilintujen määrää, kun taas maalinnuilla ilmaston aiheuttamat muutokset ovat hitaampia.

Kuva 1. Talvehtivien lintujen suhteellinen osuus vertailuvuoteen 1987 nähden. Talvehtivien vesilintujen osuus Suomessa on runsastunut, kun taas maalinnuilla tilanne on pysynyt samanlaisena 1980-luvun lopulta lähtien. Voimakas vuosivaihtelu johtuu puiden siemensadon heilahtelusta.

Toisessa tutkimuksessa tarkasteltiin samojen 50 lintulajin talvikannan kehityksiä Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Hollannissa vuosina 1981–2014. Näissä maissa on Euroopan pisimmät maalintuja koskevat talvilintulaskenta-aineistot. Tulokset osoittavat, että enemmistö pohjoisista lajeista on vähentynyt kaikissa maissa (esimerkiksi piekana ja hömötiainen), kun taas monet eteläiset lajit ovat runsastuneet (esimerkiksi peukaloineen ja mustarastas). Saman lajin sisällä pohjoiset populaatiot voivat keskimäärin paremmin kuin eteläiset populaatiot, eli käytännössä Suomen ja Ruotsin talvikannat ovat runsastuneet suhteessa Tanskan ja Hollannin kantoihin. Esimerkiksi mustarastaa talvikanta on kasvanut Suomessa yli 6 %:n vuosivauhtia. Ruotsissa kasvunopeus on yli 2 %:a, mutta Tanskassa ja Hollannissa kannankasvu on ollut korkeintaan 1 %:n vuosivauhtia. Näiden kahden ilmiön taustalla on todennäköisesti ilmastonmuutos, joka siirtää lajien runsauksia kohti pohjoista, jolloin etenkin pohjoisten lajien (huom. eri kuin pohjoinen lajin populaatio) kannat kärsivät. Lisäksi maatalousympäristöä talvella käyttävät lajit voivat heikommin kuin metsäympäristöä käyttävät lajit, mikä liittyy maatalousympäristön tehostumiseen.

Lähteet

- Lehikoinen, A., Foppen, R. P. B., Heldbjerg, H., Lindström, Å., van Manen, W., Piirainen, S., van Turnhout, C. A. M. & Stuart H. M. Butchart 2016: Large-scale climatic drivers of regional winter bird population trends. *Diversity and Distribution* (painossa).
- Meller, K. 2016: The impacts of temperature on the long-term variation in migration and breeding performance of birds. Väitöskirja. Helsinki. Unigrafia.
- Meller, K., Lehikoinen, A., Piha, M., Hokkanen, T., Rintala, J. & Vähätalo, A. V. 2016: Annual variation and long-term trends in proportions of resident individuals in partially migratory birds. *Journal of Animal Ecology* 85: 570–580.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

LOMAKKEIDEN TÄYTTÖOHJEITA

Jos et vielä ole tutustunut **talvilintulaskennan tulospalveluun**, suosittelemme lämpimästi käyntiä osoitteessa koivu.luomus.fi/talvilinnut/. Tulospalvelussa näet lajikohtaiset havaintomäärät suhteutettuna laskettujen reittien lukumäärään, mikä antaa kuvan lajin keskimääräisestä runsaudesta laskennoissa. Lisäksi pääset nopeasti perehtymään omiin ja muiden havaintoihin.

Jotta tietojen käsittely etenisi nopeasti, on hyvä lähettää tulokset verkon kautta tai postitse **mahdollisimman pian kun-kin laskennan jälkeen!** Sähköisesti syötetyt laskentatiedot päivittyvät automaattisesti viimeistään seuraavana päivänä tulospalveluun. Muista myös päivittää yhteystietosi Linnustonseurantaan, jos ne ovat muuttuneet. Ohjeita, linkkejä julkaistuihin tuloksiin, tulospalveluun sekä havaintojen sähköiseen ilmoittamiseen ohjeineen löydät kootusti talvilintulaskennan sivuilla luomus.fi/talvilintulaskennat. Suora linkki laskentalomakkeeseen on osoitteessa hatikka.fi.

Seuraavana on esitelty muutama erityistä huomiota kaipaava täyttöohje:

- Tarkistaisitko ilmoittaessasi tuloksia, että **laskentasi päiväys on oikein**. Kuukauden tai vuoden virheet (etenkin vuodenvaihteessa) aiheuttavat turhan paljon selvityksiä. Jos tallentamaasi reittiä ei näy tulospalvelussa, syy voi olla väärässä päivämäärässä.
- Suosittelemme ilmoittamaan **lajien sukupuolijakauman**, mikäli se on määritettävissä. Naaraiden ja koiraiden lukumäärän voi merkitä lomakesivun 1B sukupuolet-sarakkeeseen. Osalla lajeista nuoret koiraat ovat vielä naaraan näköisiä, joten ne kirjataan naaraspukuisten luokkaan. Kaikkia talvilintulaskennassa havaittuja lintuja ei tarvitse määrittää sukupuolelleen, mutta yhdenkin parven otos voi edistää tietämystä mm. koiraiden ja naaraiden eroista talvehtimisalueilla.
- **Nisäkähavainnot** on myös hyvä kirjata lomakkeelle. Niin sanotut 0-havainnot (esim. ei nähtyjä oravia) tuovat nekin tärkeää tietoa tutkimukselle. Ruksi siis oikea vaihtoehto lomakkeen kohdasta *Nähdyt tai kuullut nisäkkäät*. Lintujen laskennan ohessa kerättävä nisäkäsaineisto tuottaa vähällä vaivalla tietoa nisäkkäiden vuosivaihteluista ja määrien pitkäaikaismuutoksista, esimerkiksi kaupunkilaistumisesta.

Verkkotallennusohjeita

Verkkotallennusjärjestelmä toimii ilman suurempia ongelmia, poikkeuksena Internet Explorer -selain, joka ei tue kai-
kilta osin Hatikan laskentalomakkeen muotoiluja. Nettiselain kannattaa päivittää ennen tietojen tallennusta (suositus:
Firefox, Google Chrome tai Safari). Muistutamme myös, että edellisen kerran laskentareittitiedot voi suoraan kopioida
uuden laskennan pohjaksi. Näin esimerkiksi reitin kertaalleen piirretty kartta ja biotooppien pituudet kopioituvat suoraan
uuteen lomakkeeseen, eikä niitä tarvitse syöttää uudelleen. Kopiointi tapahtuu **Hatikassa**, talvilintulaskentojen sivun
kohdasta *Talvilintulaskenta 2016/2017*:

=> *Kopioi edelliset tiedot uuden ilmoituksen pohjaksi*

=> Valitse reitti listasta, jonka tietoja ilmoitat ja paina sinistä *Kopioi* painiketta.

Kohdasta *Selaa reittilistaa* voit myös valita reitin, mutta tällöin reitin perustiedot jäävät tyhjiksi. Ohjeita laskentojen
tallentamiseen löytyy sivun alareunasta kohdasta *Käyttöohjeita*. Ongelmatapauksissa ota yhteyttä, niin yritämme auttaa.
Otamme vastaan myös edellisten talvien tuloksia niin paperilomakkeilla kuin verkkojärjestelmän kautta.

Perusta uusi talvireitti tai herätä vanha henkiin!

Talvilintulaskennan sivuilla luomus.fi/talvilintulaskennat on kohdassa *Reittejä* Excel-taulukko, johon on koottu sellaiset
vanhat reitit, joiden kulku tunnetaan. Nämä reitit voidaan toistaa ja tuloksia verrata vanhoihin laskentatietoihin. Mikäli
vanhan reitin uudelleen käynnistäminen kiinnostaa, ota yhteyttä Linnustonseurantaan. Uusien reittien perustaminen on
myös erittäin toivottua. Pohjois- ja Itä-Suomessa on reittejä harvassa ja uudet reitit tulisivat tarpeeseen! Toisaalta
vesilinnut ovat alkaneet esiintyä yhä runsaslukuisempina talvisessa Suomessa, jonka takia vesistöjen lähelle sijoitetut
reitit ovat toivottuja. Myös metsämaastoon toivotaan uusia reittejä, jotta käsityksemme metsien talvilinnuista
vahvistuisi.

Antoisia laskentoja toivottaen,

Hanna Hyvönen ja Risto A. Väisänen

Linnustonseuranta, Luonnontieteellinen keskusmuseo

PL 17, 00014 Helsingin yliopisto

linnustonseuranta@luomus.fi

hanna.hyvonen@helsinki.fi

risto.vaisanen@helsinki.fi

Tero Toivanen

BirdLife Suomi

tero.toivanen@birdlife.fi

LUOMUS
LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

BirdLife
SUOMI • FINLAND